

Riigi rahvastik

Tänapäeval on inimkapital muutunud väga oluliseks riigi arengu indikaatoriks. Kas riigi rahvastik kasvab või kahaneb, milline on vanuseline koosseis, inimeste haridustase, tervislik seisund jne. Mida paremini teatakse riigi rahvastikusituatsiooni, seda täpsemalt saab välja töötada riigi jaoks olulisi majandus- ja sotsiaalse arengu stsenaariume.

1. Iseloomustage riigi rahvaarvu.

♦ Kasutage The World Factbooki veebiaadressil <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> (*people*).

a) Kui palju inimesi elab valitud riigis?

b) Vaadake riikide reastatust rahvaarvu alusel (*country comparison to the world*, lingi leiate riigi rahvaarvu juurest).

c) Nimetage 3–4 riiki, kus elab enam-vähem sama palju inimesi kui valitud riigis.

d) Võrrelge valitud riigi rahvaarvu teiste riikide näitajatega ning otsustage, kas tegemist on rahvaarvult suure, keskmise või väikeriigiga? Suurte riikide hulka kuuluvad need, kus inimesi on üle mitmesaja miljoni, väikeriikides on inimesi paarkümmend miljonit või vähem.

2. Analüüsige riigi rahvaarvu muutumist ajavahemikul 1950–2025.

Andmed leiate veebiaadressilt <http://www.census.gov/ipc/www/idb/informationGateway.php>.

♦ Enne andmepanka sisenemist valige loetelust riik ja siis vajalikud aastaarvud viieaastase intervalliga: 1950, 1955 jne. Selleks hoidke all CTRL-klahvi ja tehke aktiivseks soovitud arvud).

♦ Kopeerige andmed (aasta ja aasta keskmine rahvaarv *Total Midyear Population*) Exceli tabelisse ning joonistage rahvaarvu muutumise graafik 1950–2025 (viieaastaste vahedega).

a) Analüüsige, kuidas on rahvaarv vaadeldaval perioodil muutunud.

b) Kuidas on muutunud kasvutempo (*growth rate*) 1950–2011?

c) Kuidas muutub see prognoosi järgi tulevikus käesolevast aastast aastani 2025?

U.S. Census Bureau
International Programs
International Data Base
Select a Country
Country: Afghanistan
valige riik
Select Year(s)
Years: 1950, 1955, 1960
valige aastad
Submit
vajutage submit/esita nuppu

3. Analüüsige, mis tegurite mõjul rahvaarv kasvab või kahaneb.

♦ Kirjutage samalt veebilehelt <http://www.census.gov/ipc/www/idb/informationGateway.php> välja sündimuse ja suremuse näitajad viimase aasta kohta (sündimus – *birth rate*, suremus – *death rate*) ning arvutage loomulik iive.

♦ Kirjutage välja rändesaldo – *net migration rate*.

Tehke järeldus, milliste tegurite tõttu kasvab või kahaneb rahvaarv valitud riigis.

Taustaks: Riigi rahvaarv muutub nelja teguri – sündimuse, suremuse, sisse- ja väljarände – koosmõjul. Sündimuse ja suremuse vahe on loomulik iive (võib olla positiivne või negatiivne), sisse- ja väljarände vahe on rändesaldo (võib olla samuti positiivne või negatiivne).

4. Analüüsige põhjalikumalt sündimust ja suremust.

Andmed leiate endiselt veebiaadressilt

<http://www.census.gov/ipc/www/idb/informationGateway.php>.

Sündimus.

- Kuidas on muutunud **sündimuse üldkordaja** (*crude birth rate*) viimase 30 aasta jooksul, milline on prognoos aastaks 2030.
- Kui palju sünnib **keskmiselt lapsi naise kohta** (*total fertility rate*)? Kuidas see näitaja on viimase paarikümne aasta jooksul muutunud?
- Kas need näitajad on antud regiooni riikide omadest kõrgemad või madalamad? Põhjendage.

Andmed leiate veebilehelt <http://www.prb.org/> (valige paremalt menüüst *World Population Data Sheet*, selle pdf-faili lõpus on andmetabelid riikide lõikes).

Suremus.

- Kuidas on muutunud **suremuse üldkordaja** (*crude death rate*) viimase 30 aasta jooksul, milline on prognoos aastaks 2030.
  - Kui suur on **imikusuremus** (*infant mortality rate*)? Kuidas see näitaja on viimase paarikümne aasta jooksul muutunud?
  - Milline on inimeste **oodatav keskmine eluiga** (kokku, mehed, naised eraldi)?
  - Võrrelge neid näitajaid sama regiooni keskmiste näitajatega. Põhjendage erinevusi.
- *Kas riigis on suuri probleeme AIDSiga või mõne muu haigusega?

5. Analüüsige rahvastiku soolis-vanuselist koosseisu ja selles toimunud muutusi.

Andmed leiate: <http://www.census.gov/population/international/data/idb/country.php>

- ◆ Kopeerige valitud riigi **rahvastikupüramiidid** 1990. ja käesoleva aasta kohta.
- Selgitage, mis muutused on toimunud rahvastiku soolis-vanuselises koosseisus.
- ◆ Kirjutage World Factbookist aadressilt <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> käesoleva aasta rahvastiku **vanuseline jaotus** (lapsed 0–14-, 15–64- ja üle 65aastased).
- Tehke järeldused rahvastiku vanuselise jaotuse kohta riigis. Kas riigis on noor või vananev rahvastik?
  - Riigi majanduse seisukohast on tähtis teada ülalpeetavate määra, mis näitab töötajate ja ülalpeetavate suhet. Arvutage see. Vanuserühmade andmed leiate World Factbookist.

$$\text{Ülalpeetavate määr} = \frac{\text{lapsed 0–14 + üle 65aastased}}{\text{tööealised 15–64}} \times 100$$

Arvutage ka vanadussõltuvuse määr ehk kui palju on pensionäre ühe tööealise kohta.

$$\text{Vanadussõltuvuse määr} = \frac{\text{üle 65aastased}}{\text{tööealised 15–64}} \times 100$$

6. Millises demograafilises arenguetapis on riik?

Tehke eelneva kokkuvõtte põhjal kindlaks, millisesse **demograafilise arengu etappi** on jõudnud valitud riigi rahvastik. Põhjendage.

Lisage töö lõppu kasutatud materjalide loetelu.